

KÖNYVTÁRLAT IV–VI. évad

A Nemzeti Kulturális Alap támogatása révén a 2014/2015-ös évadban immár negyedik alkalommal nyílt lehetőségünk, hogy megrendezzük irodalmi és kultúrtörténeti programsorozatunkat, a *KönyvTÁr*latot, mellyel könyvtárunk a magyar művelődés fejlesztésében, előmozdításában vállalt misszióját kívánja gazdagítani. Ezúttal a sorozat központi tematikája, az I. világháború évfordulójához kapcsolódva, a *Válság és újjátás. Azok a tízes évek...* címet viselte. Az egyes alkalmak során ennek a változásokkal, ellentmondásokkal teli, és egyben izgalmas időszaknak különböző arcait igyekeztünk bemutatni úgy, hogy minél teljesebb élményt kapjon közönségünk. Az előadásokat színvonalas zenei és színházi produkciók követték és a munkatársaink által összeállított, igen gazdag, kizárólag ezeken az estéken látható kamaratárlatok kísérték, bemutattva különleges kincseinket.

A sorozat *Fény és árnyék: a Monarchia megújuló fővárosai* című nyitóestjén a korszak neves szakértői, Gyáni Gábor és Saly Noémi voltak segítségünkre abban, hogy megismerkedhessünk a Bécs és Budapest századelős városfejlődésében megjelenő modern városi életmód sajátosságaival, azon belül is a korabeli társasélet egyik legjellegzetesebb intézménye, a kávéház világával. A kor hangulatát a Bohém Ragtime Jazz Band idézte meg.

Következő alkalmunkat a művészetek és egyes tudományágak területén a századelőn megjelenő új látásmódok bemutatásának szenteltük. Míg Mészáros Judit tudománytörténész a pszichoanalízis budapesti

iskolájának rejtelseibe vezetett be minket, addig Bán András művészettörténész bepillantást engedett a kor fotóművészetének történetébe, a fotózás tömegessé válásának folyamatába. Estünket Bácskai Juli Pszichoszínházának improvizációs előadása zárta.

Terítékre került az 1910-es évek pezsgő színházi és operaélete is: Szinetár Miklós Kossuth-díjas művész és Veres András irodalomtörténész kalauzolta el a hallgatóságot a színpad világába, Lázár Kati Kossuth-díjas színművész pedig monodrámájával a színházi élet egyik legismertebb szereplőjének, Jászai Marinak állított emléket.

Decemberi ünnepi alkalmunkon az avantgádról szóló kötetlen beszélgetés és az azt követő ünnepi műsor keretében a művészetek lázában égő Budapest életéből elevenített fel néhány pillanatot Rockenbauer Zoltán művészettörténész és Vásáry Tamás Kossuth-díjas zongoraművész.

A *magyar kultúra napjához* kapcsolódó januári estünkön a változás és változhatatlanság – irodalom és modernség kérdéskörét taglalta Kenyeres Zoltán és Kappanyos András irodalomtörténész. Az estet a Classicus Ensemble együttes koncertje zárta.

Verebes István Jászai Mari-díjas színész és Imre Zoltán színháztörténész a háború előszelében és árnyékában szórakozó Budapestet idézte meg, bemutattva a nemzetközi hírűvé vált magyar kabaré és az operett műfaját. A hangulatot pedig csak fokozta az előadásokat követő zenés irodalmi kabaré: Szép Ernő *Megint gyerek szeretnék lenni* című művét a Rátkai Márton Színházi Műhely tolmácsolásában élvezhette a közönség.

Hot Jazz Band

Verebes István

A nemzetközi nőnap után *Páncél és fátyol* címmel a női szerepkörök 19. és 20. század fordulóján bekövetkező változásairól: nőegyesületek megszületéséről, női lapokról és a nők megváltozott helyzetéről beszélgetett Császtvay Tünde és Zsadányi Edit irodalomtörténész. Ezt követően a Budapesti Operettszínház énekeseinek (Dolhai Attila, Lukács Anita, Peller Károly, Szendi Szilvia) köszönhetően a *Csárdáskirálynő*-ből hallhattunk részleteket.

Soron következő témánk a háború lélektanával foglalkozott. Balázs Eszter történész a magyar írók, művészek, tudósok szerepvállalását és a háború kiváltotta szellemi tevékenység új irányait szemlélte, míg Tverdota György irodalomtörténész előadásának középpontjába Babits Mihály háborúellenes költészete és írásai kerültek. Az estet a kortárs jazz, hol játékos, hol elvont dallamai tették felejthetlenné a Dzsindzsa együttesnek köszönhetően.

A szép és a szörnyeteg címet viselő estünkön a magyar képzőművészek a századforduló kihívásaira adott válaszaival ismerkedhetett meg a közönség. Fabó Edit művelődéstörténész az illúzióvesztés okozta feszültségek

ábrázolásának mesterségére világított rá, Barki Gergely művészettörténész, a szakma detektívjeként is elhíresült kutató pedig a műalkotás előkerülésének izgalmas történetén keresztül mutatta be, hogy a műalkotások utáni nyomozás miként befolyásolja a kor művészetéről korábban kialakult képünket. Végül a Tóth Evelin Trió koncertjén igazi zenei kavalkádban volt részünk, mely többek között ötvözte a tradicionális afrikai zenét a magyar népzenevel és elektronikus kompozíciókkal is.

Évadzáró programunkon Sipos Lajos és Rákai Orsolya irodalomtörténészek tolmácsolásában képet kaptunk arról, hogy a magyar költők és írók milyen álláspontot alakítottak ki az első világháború és az azt lezáró békeszerződés nyomán létrejött társadalmi és politikai valóságról. Majd a Miskolci Nemzeti Színház színészeinek közreműködésével részleteket láthattunk Bródy Sándor *A tanítónő* című darabjából.

Azzal, hogy a negyedik évad zárásaként a politika és irodalom sokrétű és szövevényes viszonyáról lebbentettük fel a fátylat, szinte fel is vezetjük már a következő évadot, mely *Propaganda a XX. században* címmel szintén az I. világháború centenáriumaéhoz csatlakozott, azon belül is könyvtárunk nagykiállításához, mely a *Propaganda az első világháborúban* címet viselte. Ennek megfelelően a propaganda működésének különféle aspektusait vizsgálta elsősorban a 20. századra vonatkoztatva. Az évad igen nagy népszerűségnek örvendett mind neves előadóinknak, fellépőinknek, mind a téma aktualitásának köszönhetően.

A programsorozat nyitóelőadását Kepes András író, újságíró tartotta *A propaganda anatómiája – avagy,*

Kepes András

hogyan kapjuk be a horgot? címmel. Előadásában arra igyekezett rávilágítani, hogy viselkedésünket nem a józan ész, hanem az érzelmek irányítják, álmaink, vágyaink, hiúságunk és félelmeink kiszolgáltatottá tesznek bennünket. Az esten a világszerte koncertező zongorista, Kael Norbert által vezetett Jazzical Trio működött közre.

Októberben arra kerestük a választ, hogy hogyan működött a két világháború közötti időszak irredenta propagandája. Ennek megválaszolásában Zeidler Miklós volt segítségünkre, aki kifejtette, miként volt jelen a hétköznapi életben, milyen jelképek működtek, kik voltak a kultuszképzés központi szereplői. A záróakkordokat a fennállása harmincadik évfordulóját 2015-ben ünneplő, Kossuth-díjas Hot Jazz Band zenekar játszotta el.

Az ősz végén vendégünk volt Kun Miklós történész, aki – mint az Oroszország és a Szovjetunió történetéről legrégebben publikáló hazai szakértők egyike – a sztálini propaganda módosulásairól beszélt, mely hatással volt a birodalmi szemlélet formálására, a hazafiságra, de még az ortodox egyházra is. Ezt követően Türek Miklós előadásában a *Pokolbéli világnéző Faludy Györggyel* című monodramát tekinthettük meg, és a Versszínház produkciójának köszönhetően bepillanthattunk József Attila és Radnóti Miklós egykori kortársának kalandos életébe.

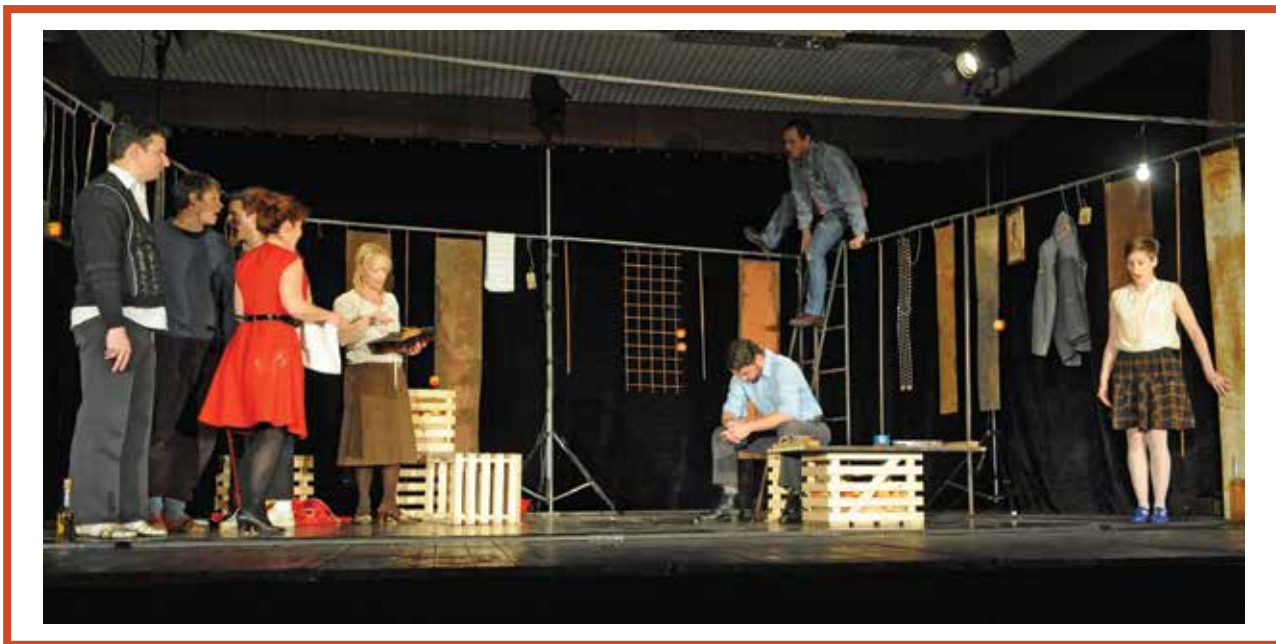
Év végén Tomka Ferenc nyugalmazott egyetemi tanár és katolikus lelkész az egyház és a propaganda viszonyát vizsgálta. Kitért rá, hogy az egyházak sok évszázados történetük során társadalmi és politikai tekintetben a

legkülönbözőbb pozíciókban találták magukat a legteljesebb hatalomtól a totális üldöztetésig. Befejezésül a Contraston együttes *Provokált tradíciók – Zenék kicsit máshogy...* című koncertjét hallhattuk.

A magyar kultúra napjához kapcsolódó 2016 januári alkalmunkon a „cinkos akusztika” volt terítéken, mely során Jákfalvi Magdolna egyetemi tanár a színházi ket-tős beszéd és a színházi cenzúra helyzetét vetette össze, majd az Ódry Színház vendéglőadásában színpadra került a Pintér Béla kultikus előadásának megrázó erejű szövegkönyve alapján készült *A sütemények királynője* című darab.

Soron következő programunkon Réz András film-esztéta a hatalom és a filmművészet kapcsolatát boncolgatta. Mint elmondta: van, hogy a hatalom tilt–tűr–támogat, az is megesik, hogy megelőző cenzúrát alkalmaz, netalán csak arra vágyik, hogy „szeressék”, vagy épp féljenek tőle. Ehhez szorosan kapcsolódott az előadás után a Góbi Rita Társulat *Memento mori tánc road movie* című előadása, melyben a tánc és a filmművészet formanyelvén mutatták be az emlékezet és az idő összefonódását.

A nőnaphoz kapcsolódva Kádár Judittal, a Nyugat-magyarországi Egyetem docensével utánajártunk, hogy miként változtak a nőkre irányuló társadalmi elvárások, normák, a századfordulótól a második világháborúig, mennyire célozta meg, s mennyire használta fel őket a propaganda. A női szerepek témakörét tovább taglalta a Viharlámpa Projekt számos különböző zenei stílusból építkező koncertje is, mely az *Az időben eltűnt férfiak* címet viselte.

Az Ódry Színház előadása

Ha propagandáról van szó, a humor és a politika kapcsolata mellett nem mehetünk el szó nélkül. Takács Róbert történész a humor és a karikatúra államszocializmusban betöltött helyéről tartott előadást, melyben „Reakczy Jókától” a „Jucika kalapjáig” szinte minden előkerült. A hallottakat illusztráló archív filmekből készített válogatásunkat tekinthette meg a közönség, amelyben a *Ludas Matyi* lépett színre, filmhíradók segítségével.

Májusban a gyermeknap alkalmából a gyermekirodalom-történet egyik legjelesebb szakértője, Komáromi Gabriella mutatott rá arra, hogy a különböző korszakok miként hagytak nyomot ezen az érzékeny és fogékony korosztályon az irodalmon keresztül. Az est végén, vidámabb vizekre evezve, a 100 Folk Celsius koncertje idézte meg Paff, a bűvös sárkányt és barátait.

Évadunk végén említést kellett tennünk a 21. század új köntösbe bújtatott propagandaeszközeiről is: Tari Annamária pszichoanalitikus elemezte a közösségi média hétköznapijainkra gyakorolt tudatformáló hatásait. A sorozat méltó befejezésekképpen az estét fergeteges nyári koncerttel zárta a FunkInfection.

Sorozatunkkal sikerült elmélyülni a propaganda világában, különböző szempontok felvetésével közelíteni a központi témához és megismertetni nagyközönségünkkel a gyűjteményünkben rejtőzködő szellemi kincseket.

Kulturális és ismeretterjesztő sorozatunk hatodik, Testes Évadjában havonta egy este erejéig a test különböző részei kerültek az érdeklődés középpontjába, adták meg az alkalmak központi témáját, melyhez előadók, közreműködők és bemutatott kincseink illeszkedtek. Az évad újdonsága volt, hogy kamaratárlat helyett *Varázsgömb* címen, gyűjteményünk egy-egy kivételes darabját állítottuk ki, melyet az eddigi gyakorlattal ellentétben testközelből szemügyre vehettek vendégeink, hiszen az estek végén szakértő kollégáink a tárlóból kivéve mutatták be a dokumentumot az érdeklődőknek.

Nyitó alkalmunkon rögtön a SZÁJé volt a főszerep, Balázs Géza tartott előadást arról, hogyan és mivel beszél testünk. Az előadást Molnár Dániel komikus pantomimszkeccse színesítette, majd *A szigeti veszedelem* első kiadásáról tudhattak meg különlegességeket a résztvevők.

Októberben a szem vezetett tovább minket, Czibmal Gyula fotóművésszel beszélgettünk a TEKINTETről, saját nézőpontjáról és a megörökített pillanatról, miközben festőkről és alkotásaikról készített fotósorozatát is láthattuk. A tárlóba pedig Babits Mihályné Török Sophie fotóalbuma került.

Novemberben más utakra vitt a LÁBunk. Vásárhelyi Tamás biológus *Tartsuk kézben a lábunkat!* című előadásából fény derült arra, milyen hihetetlen és szórakoztató sokféleség rejlik a végtagok alakjában, működésében és egy kicsit távolabb tekintve megismerhettük azt is, milyen ökológiai lábnyomot hagy(t)unk a Földön. Vendégeink Comenius *Orbis Sensualium Pictus* című művét tekinthették meg, az est végén pedig egy latin táncműsorban gyönyörködhetek.

Decemberben a karácsonyhoz közeledve sokaknak már a finomabbnál finomabb étkeken jár az esze, így rendhagyó módon felkértük Cserna-Szabó András író, hogy a kiállított, 1695-ből származó *Szakáts mesterségnek könyvetskéjéből* kiválasztott *fekete lév* című receptet készítse el a program alatt. A résztvevők ennek köszönhetően egy igazi különlegességet kóstolhattak meg Vánca István lebilincselő előadása után.

100 Folk Celsius

Vásáry Tamás előadása

Az új év első alkalmán Vekerdy Tamás kalauzolásával a SZÍV rejtelmibe tekinthettünk be. *A szeretni tudás művészete* című előadását követően a Jazzation együttes magával ragadó dallamai csendültek fel, a *Varázsgömb*-ben pedig Ady Endre és Léda viharos kapcsolatához kötődő autográfokkal és fotókkal ismerkedhetett meg közönségünk.

Következő programunkon választ kerestünk arra a kérdésre, hogy milyen jelentőséggel is bír a HAJ: státuszszimbólum, kifejezőeszköz? Megítélésében mi változott az elmúlt évtizedekben, sőt századokban? Ebben Tátrai Zsuzsanna néprajzkutató volt segítségünkre, akinek előadását Mezei Pál zongoraművész műsora színesítette. Könyvtárunk kincsei közül ezúttal az *Arany legendát* (1488) mutattuk be, mely Szent Ágnes vértanú legendáját is tartalmazza.

Évadunk végéhez közeledve, márciusban egyik legkomplexebb szervünk, az AGY is reflektorfénybe

került. Csókay András idegsebész előadásában azt boncolgatta, hogy az emberi gondolkodás nem pusztán az idegsejtek működésével magyarázható. Zárásként Diderot híres *Enciklopédiájának* egyik kötetét vehették jobban szemügyre vendégeink, melyben többek között az agy 18. századi ábrázolásait is láthatták.

Áprilisi záró programunkon Pál Feri atya, mentálhigiénés szakember beszélt a lelki erő fejlesztéséről és az éltető spiritualitásról, előadását a Valaki Alfonz zenekar minikoncertje követte. A tárlóba pedig a régi magyar vallásosság különleges meditációs kötete, Hajnal Mátyás jezsuita 1629-ben Bécsben megjelentetett magyar nyelvű *Szíves könyvecskéje* került.

Aki esetleg lemaradt az előadásokról, de szívesen meghallgatná őket, annak erre is van lehetősége, hiszen idén először minden előadást felvettünk, így visszanezhetők az OSZK youtube-csatornáján.

Sebestyén Lilla
sebestyen.lilla.at.oszk.hu

Orientalisták az OSZK-ban – Egy új hagyomány születése a könyvtárban

Az Országos Széchényi Könyvtár 2017-ben új kultúr-történeti rendezvénysorozatot indított *Orientalisták az OSZK-ban* címmel, melynek célja, hogy a szélesebb érdeklődő közönség számára mutassa be a magyar Kelet-kutatást.

A havonta egyszer, szerdánként 17 órakor kezdődő előadások, beszélgetések és könyvbemutatók fő célja, hogy az érdeklődő nagyközönség is korszerű ismereteket szerezhessen a nemzetközi viszonylatban is jegyzett magyar kutatóktól – értesülve a különböző területeket és korszakokat érintő kérdésekről és a kutatás legújabb eredményeiről.

Az eseménysorozat első évadában Komoróczy Géza vizsgálta meg az írástudók és az értelmiség történelmi szerepét és kialakulását, majd Sudár Balázs a török hódoltság vers- és zenekultúráját elevenítette fel, végül

Fodor Pál az 1566-os szigetvári török ostrom kapcsán végzett legújabb kutatásokról beszélt.

A második évad előadásai elsősorban az iszlám és a Közel-Kelet világához kapcsolódó témákról szóltak. Maróth Miklós *Filozófiai és vallási etika az iszlám világában* című előadásában arisztotelészi és keleti keresztény gondolatok túlélését vizsgálta az iszlám kultúrában. Hajnal István a sí'itákkal és aszaszinokkal kapcsolatos közkeletű félreértéseket tisztázta, majd Major Balázs mutatta be a szíriai kereszties lovagvárak régészeti kutatásának legújabb eredményeit, végül Iványi Tamás elemezte a Korán misztikus olvasásának és magyarázatának hagyományait.

Az előadássorozat a szakmai és a szélesebb érdeklődő közönség körében egyaránt pozitív visszhangra talált. Ennek eredményeként 2018-ban már a harmadik évaddal fog jelentkezni az *Orientalisták*.

Antalffy Péter
antalffy.peter.at.oszk.hu

